

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ενότητα 1: Εισαγωγή στην έννοια της Φιλοσοφίας του Δικαίου

Παρούσης Μιχαήλ

Τμήμα Φιλοσοφίας

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα **ΠΠ**

Σκοποί της ενότητας

Το μάθημα είναι εισαγωγικό και στοχεύει να καταγράψει τα εξής:

- 1.Τι είναι η Φιλοσοφία του Δικαίου
 - 2.Ορισμός Φιλοσοφίας Δικαίου
 - 3.Ερμηνεία του δικαίου
-

1.Τι είναι η Φιλοσοφία του Δικαίου

Αρχικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ένα σύνολο σκέψεων, προτάσεων , λόγου, ιστορικού διαλόγου , που έχει ένα κεντρικό σημείο, την έννοια της δικαιοσύνης. Καταλαβαίνουμε καλύτερα τη δικαιοσύνη ως μια έλλειψη αδικίας.

2. Πρακτική Φιλοσοφία

Η πρακτική φιλοσοφία αποτελείται από τρία πεδία, την ηθική που συνδέεται άμεσα με την έννοια της αιδούς, το δίκαιο και την πολιτική (βλ. Πρωταγόρα, Πλάτωνος). Οι σχέσεις μεταξύ ηθικής, δικαίου και πολιτικής αποτελούν ένα τεράστιο κεφάλαιο αυτού που λέμε φιλοσοφία του δικαίου. Δηλαδή πώς συναρτάται το δίκαιο με δύο άλλες μορφές πρακτικής δράσης. Σήμερα το δίκαιο είναι επιστήμη διότι στηρίζεται στο αποδεικτικό μοντέλο και όχι στην ανθρώπινη φρόνηση όπως στην κλασική εποχή που ονομαζόταν τέχνη.

3. Ηθικοί και νομικοί κανόνες

Μία κατηγορία που είναι κοινή στη ηθική και στο δίκαιο είναι η δεσμευτικότητα των κανόνων. Οι κανόνες είναι οι ηθικές επιταγές και οι νόμοι. Το κοινό τους σημείο είναι ότι και τα δύο σου λένε τι πρέπει να κάνεις.

4.Κανονιστικότητα

Θα λέγαμε ότι και οι δύο μορφές κανόνων μαζί συνιστούν την κανονιστικότητα. Η κανονιστικότητα είναι εκείνη η κατάσταση που δεν μας αφήνει την επιλογή αν θα πράξουμε έτσι ή αλλιώς. Άρα, η κανονιστικότητα σαν μια ανώτερη κατηγορία γένους θα πρέπει να διαφοροποιηθεί αν δούμε τις λεπτομέρειες που παρουσιάζουν αυτές οι δύο έννοιες, οι νόμοι και οι ηθικές επιταγές.

5. Νομική εκδοχή κανονιστικότητας

Η νομική εκδοχή της κανονιστικότητας είναι πιο ισχυρή από την ηθική εκδοχή της κανονιστικότητας. Το δίκαιο υπερασπίζει κοινωνικές αξίες, της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας, κτλπ. Ο νόμος κάθε φορά εκπροσωπεί την προστασία κάποιων αξιών και το αντίθετο της αξίας είναι η αυθαιρεσία. Για να μπορεί να λειτουργεί έτσι ο νόμος προϋπόθεση είναι να υπαγόμεστε όλοι στο νόμο. Εάν όλοι είμαστε υπό τον νόμο, πρέπει να θέλουμε να συμβαίνει αυτό, τότε ο νόμος ο οποίος θέλουμε να έχει ισχύ πρέπει να ψάξουμε για το θεμέλιο της ισχύος του. Αυτή είναι η φιλοσοφία του δικαίου.

6. Ορισμός Φιλοσοφίας του Δικαίου

Θα μπορούσαμε να ορίσουμε την φιλοσοφία του δικαίου ως ένα σύνολο αποφάνσεων μέσω των οποίων προσπαθούμε να βρούμε το θεμέλιο της ισχύος του νόμου. Το θεμέλιο της ισχύος ενός νόμου είναι η έννοια της δικαιοσύνης. Η δικαιοσύνη είναι το κριτήριο με το οποίο θα ελέγξουμε εάν το θεμέλιο ισχύος του νόμου είναι ισχυρό ή όχι.

Το δίκαιο υπάρχει για να μην καταφεύγουμε στη βία. Για να μπορεί να καταφεύγει το δίκαιο ακόμα και στην άσκηση βίας θα πρέπει να έχει ένα πολύ ισχυρό θεμέλιο ισχύος. Αυτό λοιπόν που διαχωρίζει τους κανόνες δικαίου από τους κανόνες της ηθικής είναι η δυνατότητα άσκησης βίας από τους μηχανισμούς και τους θεσμούς του δικαίου σε αντίθεση με την ηθική όπου η άσκηση βίας είναι ανύπαρκτη.

7. Εισαγωγή στη νομική σκέψη

Με μια πρώτη ματιά, η νομική σκέψη επιβάλλει νόμους με τη μορφή βίας. Στο δίκαιο έχουμε ένα τρόπο σκέψης που δεν είναι προφανής για τους άλλους. Υπάρχει η γλώσσα του δικαίου που έχει να κάνει με νομικούς όρους, προτάσεις, κείμενα.

9. Ερμηνεία του δικαίου

Το δίκαιο στηρίζεται στην ερμηνεία. Το δίκαιο δεν υπάρχει σαν ένα άμεσο αποτέλεσμα. Συνδέει δύο διαφορετικές δομές: 1) τη πραγματικότητα, 2) την κανονιστικότητα.

- Ενοχική υποσχετική σύμβαση
- Εμπράγματα σύμβαση

Η ερμηνεία του δικαίου στηρίζεται σε τέσσερις αρχές/μεθόδους

1) γραμματική ερμηνεία

2) συστηματική ερμηνεία

3) ιστορική ερμηνεία

4) τελεολογική ερμηνεία

1) Η γραμματική ερμηνεία έχει να κάνει με την κατανόηση του νομικού όρου ή της πρότασης

2) Η συστηματική ερμηνεία βάζει την έννοια του νομικού όρου σε ένα πλαίσιο και βοηθάει να μην γίνονται λάθη

3) Στην ιστορική ερμηνεία δίνουμε βάρος σε αυτό που ήθελε ο νομοθέτης σαν αποτέλεσμα όταν νομοθέτησε

4) Στην τελεολογική ερμηνεία προσπαθούμε να υποθέσουμε τί θα έκανε σήμερα ο νομοθέτης αν νομοθετούσε. Συνδέεται με κενά του νόμου που προκύπτουν από την αλλαγή των κοινωνικών συνθηκών

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Παρούσης Μιχαήλ 2015. «Φιλοσοφία του Δικαίου. Εισαγωγή στην έννοια της Φιλοσοφίας του Δικαίου». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PHIL1918/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

